

مشاهیر آذربایجان

جمع آوری مطلب: روابط عمومی و امور بین الملل منطقه ویژه اقتصادی سهلان

سخن گفتن از آذربایجان، این سرزمین اسلام و ایمان و مفاخر فقهی، تفسیری، فلاسفه، عرفا و دانشمندان حوزه های مختلف علمی آن، که شهرت ملی و فراملی دارند کاری سخت است، زیرا به علت کثرت از یک سو و نام آوری از سوی دیگر، انتخاب و گزینش هر کدام از آن ها بسیار مشکل است. تعدادی از این بزرگان در محورهای ذیل مورد اشاره قرار می گیرند .

- علما :

علامه امینی صاحب الغدیر، استاد علامه طباطبایی صاحب المیزان، استاد محمد تقی جعفری (عارف و فیلسوف) شیخ محمود شبستری (عارف و شاعر)، آیت الله سید علی کوه کمره ای ، آیت الله العظمی حجت کوه کمره ای، آیت الله العظمی سید ابوالقاسم خویی، آیت الله العظمی مرعشی نجفی، آیت الله سید جواد خامنه ای، آیت الله العظمی سید هادی میلانی، آیت الله جعفر سبحانی، شهدای محراب آیت الله قاضی طباطبایی (ره) و آیت الله مدنی (ره)، آیت الله ملکوتی .

- فلاسفه :

بهمینار شاگرد ابوعلی سینا، عین القضاة میانجی، افضل الدین خنجی، عبدالحمید خسروشاهی، تاج الدین تبریزی، ودودبن تبریزی، کمال الدین اردبیلی، حکیم میرزا بابا آذربایجانی، حکیم سید حسن بادکوبه ای، فیلسوف نامی علامه سید حسین طباطبایی، علامه محمد تقی جعفری .

- عرفا :

شمس تبریزی، شیخ جلال الدین تبریزی، شیخ محمود شبستری، شیخ صفی الدین اردبیلی، حافظ حسین کربلایی، آیت الله حاج میرزا جواد آقا ملکی تبریزی، آیت الله سید علی قاضی طباطبایی، عارف نامی سید محمد حسن الهی، سید مهدی قاضی طباطبایی، اوحدی مراغه ای، مولانا حسین اردبیلی (عقیقی بخشایشی، 1375، جلد دوم) .

- محققان و نویسندگان :

جبار عسگرزاده، معروف به باغچه بان بنیانگذار آموزش و پرورش کودکان کر و لال و پدر آموزش و پرورش کودکان ناشنوا، دکتر جابر عناصری (متولوژیست)، فیلسوف الدوله (پزشک و فاضل)، ابوالقاسم فیوضات (عالم و دانشمند)، پرفسور محسن هشترودی (ریاضی دان) .

- شاعران :

رخشنده اعتصامی مشهور به پروین اعتصامی، سید محمد حسین بهجت تبریزی متخلص به شهریار .

- هنر نقاشی :

کمال الدین بهزاد، آقا میرک، میر مصور ارزنگی، استاد نجوانی، استاد باجلاللو، استاد علی اکبر رسام .

- هنر فرش :

سید ابوالفتح زیدی لطیفی مشهور به استاد ابوالفتح رسام عرب زاده، استاد عماد، استاد باقری، استاد برگی، استاد بنام روفه گر حق، میرزا تقی خیابانی، غلامحسین خیابانی، استاد حسینی .

- هنر نمایش :

میرزا عبدالحسین خان، محمد علی رشیدی، حسین شبیهی، بیوک خان نجوانی، گنجعلی صاحبی .

- هنر خوشنویسی :

میرعلی تبریزی، میرزا طاهر .

- هنر موسیقی :

عذاری، غنی نژاد، برادران فخر الدینی، فرنام بهمین فریسی، اشوب بابایان، زاون، استاد سلیمی، بیگجه خانی، عبدالقادر مراغی، استاد دادستان پور .

- مبارزان :

ستارخان (سردار و مجاهد مشروطه)، باقرخان (سردار و مجاهد مشروطه)، حسین خان باغبان (مجاهد مشروطه)، حاج علی دواجی (مجاهد مشروطه)، نظام الدین دهخوردانی (مجاهد مشروطه)، شهید ثقة الاسلام (روحانی مبارز مشروطه)، حاج خدادادی خوئی (مجاهد مشروطه)، شیخ محمد خیابانی (مبارز مشروطه) .

در اینجا به زندگی نامه برخی از مشاهیر آذری اشاره می شود :

علامه عبدالحسین امینی (ره) :

در سال 1281 هـ ش. در شهر تبریز متولد شد. او فرزند شیخ احمد امینی تبریزی امینی از فقها و مجتهدان زمان خود و عالمان باتقوا بود. علامه امینی (ره) در مقام اجتهاد، منزلت و جایگاه والایی یافت و بیشتر ساعات ایشان به تحقیق و مطالعه می گذشت. ایشان در تفسیر، حدیث، تاریخ و علم رجال صاحب نظر بودند. او برای ادامه تحصیل از سن شانزده سالگی تا سی و دو سالگی را در نجف اشرف سپری کرد و از محضر اساتیدی همچون: آیت الله سید محمد بن محمد باقر الحسینی فیروز آبادی، آیت الله سید ابوتراب بن ابوالقاسم خوانساری، آیت الله میرزا علی بن عبدالحسین ایروانی و آیت الله میرزا ابوالحسن بن عبدالحسین مشکینی بهره های فراوان برد. سرانجام در دوازده تیرماه 1349 هـ ش. پس از شصت و هشت سال تلاش و کوشش، صاحب شاهکار الغدیر به دیدار یار شتافت و به تعبیر استاد جلال الدین همایی: « علامه امینی در واقع نمرده، بلکه حیات جاودانی یافته است ».

علامه سید محمد حسین طباطبایی :

در آخرین روز ماه ذی حجه سال 1321 هـ ق. در شادآباد تبریز متولد شد و هشتاد و یک سال عمر پرپرکت کرد، و در صبح یکشنبه هجده محرم الحرام سال 1402 هـ ق. سه ساعت به ظهر مانده رحلت کردند. علامه طباطبایی بعد از تحصیل در مدرسه طالبیه ی تبریز همراه برادرشان به نجف اشرف مشرف می شوند، و ده سال تمام در نجف اشرف به تحصیل علوم دینی و کمالات اخلاقی و

معنوی مشغول می شوند .

علامه طباطبایی علوم ریاضی را در نجف اشرف نزد آقا سید ابوالقاسم خوانساری که از ریاضی دانان مشهور آن زمان بود فرا گرفت. ایشان دروس فقه و اصول را نزد استادان برجسته ای چون مرحوم آیت الله نائینی (ره) و مرحوم آیت الله اصفهانی (ره) خواندند، و مدت درس های فقه و اصول ایشان مجموعاً ده سال بود. استاد ایشان در فلسفه، حکیم متعالیه، مرحوم آقا سید حسین باد کوبه ای بود. و اما معارف الهیه و اخلاق و فقه الحدیث را نزد عارف عالی قدر و کم نظیر مرحوم آیت الله سید علی آقا قاضی طباطبایی (ره) آموختند و در سیر و سلوک و مجاهدات نفسانی و ریاضات شرعیه تحت نظر و تعلیم و تربیت آن استاد کامل بودند .

مرحوم علامه در مدتی که در نجف مشغول تحصیل بودند به علت تنگی معیشت و نرسیدن مقرری که از ملک زراعی شان در تبریز به دست می آمد، مجبور به مراجعت به ایران می شود و مدت ده سال در قریه ی شادآباد تبریز به زراعت و کشاورزی مشغول می شوند. فرزند ایشان مهندس سید عبدالباقی طباطبایی می گوید: « پدرم از نظر فردی، هم تیرانداز بسیار ماهری بود و هم اسب سواری تیزتک و به راستی در شهر خودمان- تبریز- بی رقیب بود. هم خطاطی برجسته بود، هم نقاش و طراحی ورزیده؛ هم دستی به قلم داشت و هم طبعی روان در سرایش اشعار ناب عارفانه... و اما از نظر شخصیت علمی و اجتماعی، هم استاد صرف و نحو عرب بیود، هم معانی و بیان؛ هم در اصول و کلام کم نظیر بود و هم در فقه و فلسفه؛ هم از ریاضی (حساب و هندسه و جبر) حظی وافر داشت و هم از اخلاق اسلامی؛ هم در ستاره شناسی (نجوم) تبحر داشت؛ هم در حدیث و روایت و خبر و ...؛ شاید باور نکنید که پدر بزرگوار من، حتی در مسائل کشاورزی و معماری هم صاحب نظر و بصیر بود » (تیبان آذربایجان شرقی، 1386) .

استاد جبار باغچه بان :

جبار عسگرزاده (بنیانگذار آموزش و پرورش کودکان کر و لال)، معروف به باغچه بان، در سال 1264 هـ.ش. متولد شد. جدش از اهالی تبریز بود. او برای نخستین بار به سال 1303 هـ.ش. در ایران کودکستانی به نام « باغچه اطفال » تأسیس کرد و نام خود را از عسگرزاده به باغچه بان تغییر داد و سپس در سال 1305 هـ.ش. برای تربیت اطفال کر و لال، اولین بار در ایران، مدرسه ای برای آنان در تبریز دایر می کند و با انحلال باغچه ی اطفال توسط دکتر محسنی رئیس فرهنگ وقت، به دعوت ابوالقاسم فیوضات که زمام امور فرهنگ استان فارس را در دست داشت به شیراز رفت و کودکستانی را در شیراز تأسیس کرد و پنج سال در آنجا خدمت کرد. در سال 1312 از شیراز به تهران آمده و دبستان کر و لال ها را تأسیس می کند و در اواخر سال تأسیس دبستان، اسبابی را به نام « تلفون گنگ » اختراع می کند که آن اختراع را سی و هفت سال بعد دو نفر از پزشکان دانشگاه کالیفرنیا تکمیل کردند. سرانجام جبار باغچه بان در غروب روز جمعه چهارم آذر سال 1345 درگذشت (سرداری نیا، 1381، 719-738).

استاد رسام عرب زاده :

او که در سال 1293 هـ.ش. در شهر تبریز به دنیا آمد، فرزند حسین زیدی لطیفی ملقب به سید عرب، از شاگردان کمال الملک بود که با نقاشی و طراحی فرش امرای معاش می کرد. او با عزیمت به تهران به قصد تحصیل در مدرسه صنایع قدیمیه در یک مغازه کاشی سازی مشغول به کار می شود. سپس با شرکت در مناقصه طراحی کاشی های دیوار مجلس، در این مناقصه برنده و پس از مدتی با وساطت صاحب مغازه به رئیس مدرسه معرفی می شود که با قبولی در امتحان ورودی به تحصیل ادامه می دهد. در این زمان به نقاشی و خطاطی و مجسمه سازی نیز پرداخته و در این هنرها نیز مهارت کسب می نماید. او طی سال های بعد، نه تنها به کار طراحی و بافت فرش می پردازد که در بیشتر همایش ها و نشست های تخصصی این حوزه حضوری فعال پیدا می کند. این چهره

استثنایی و درخشان هنر و صنعت فرش در بهمن ماه سال 1375 هـ.ش. در سن هشتاد و دو سالگی دار فانی را وداع گفت. شهریار شاعر ملی در خصوص وی چنین می سراید :

عرب زاده طراحی قهار فرش

نبوغ شگفتی است در کار فرش

منبع مقاله :

باقری چوکامی، سیامک؛ (1391)، قوم آذری، تهران: امیرکبیر، چاپ اول